

world order: Economics, Management and Marketing, Tourism: monographic series «European Science». Book 25. Part 2. 2023. P. 60–80.

10. Пушкар М. С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів) : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2006. 334 с.

REFERENCES

“Accounting considerations for the war in Ukraine”ю Applying IFRS. March 24, 2022. https://www.ey.com/en_gl/ifrs-technical-resources/accounting-considerations-for-the-war-in-ukraine-updated-march-2022

Hurenko, T. O. “Vzaiemozviazok teorii bukhhalterskoho obliku z teoriiamy inshykh haluzei ekonomichnoi nauky” [Relationship of Accounting Theory with Theories of Other Fields of Economic Science]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 40 (2022).

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-34>

“Kontseptualna osnova finansovoi zvitnosti vid 01.09.2010 r.” [Conceptual Basis of Financial Reporting from September 1, 2010.]. [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/Клнцптуальна%20основа_ukr\(3\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/Клнцптуальна%20основа_ukr(3).pdf)

Koriahin, M. V., and Kutsyk, P. O. *Problemy ta perspektyvy rozvytku bukhhalterskoi zvitnosti* [Problems and Prospects of the Development of Accounting Reporting]. Kyiv: Interservis, 2016.

Kuzhelnyi, M. V., and Lynnyk, V. H. *Teoriia bukhhalterskoho obliku* [Theory of Accounting]. Kyiv: TsUL, 2009.

[Legal Act of Ukraine] (2004). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text>

“Oblik ta finansova zvitnist pidpriemstv pid chas viiny: Zvit KPMG” [Accounting and Financial Reporting of Enterprises During the War: The KPMG Report]. <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2022/05/oblik-ta-finansova-zvitnist-pidpriemstv-pid-chas-viiny.html>

Panasiuk, V. M., Melnychuk, I. V., and Dorosh, V. M. “Sutnist teorii bukhhalterskoho obliku: istorychnyi aspekt i suchasnyi stan rozvytku” [The Essence of Accounting Theory: Historical Aspect and Current State of Development]. In *Science and education as the basis for the modernization of the world order: Economics, Management and Marketing, Tourism: monographic series «European Science», book 25, part 2, 60-80. 2023.*

Pushkar, M. S. *Kreatyvnyi oblik (stvorenna informatsii dlia menedzheriv)* [Creative Accounting (Creating Information for Managers)]. Ternopil: Kart-blansh, 2006.

Zadorozhnyi, Z.-M. V. *Vnutrishnyohospodarskyi oblik u budivnytstvi* [Internal Accounting in Construction]. Ternopil: Ekonomichna dumka, 2006.

УДК 657.6:005.52

JEL: G34; M40; M42; O22

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-5-243-251>

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДЬО ДИЛІДЖЕНС

©2024 КОПОТІЄНКО Т. Ю., ПАВЛОВ В. В., ШИРЧЕНКО Б. С., ЛИСИЙ В. І.

УДК 657.6:005.52

JEL: G34; M40; M42; O22

Копотієнко Т. Ю., Павлов В. В., Ширченко Б. С., Лисий В. І. Використання методів аналізу та контролю при проведенні дью дилідженс

Активізація ринкових процесів у частині залучення іноземних інвестицій, проведення угод злиття та поглинання бізнесу (M&A), реструктуризації підприємств і розширення їхньої діяльності обумовлює важливість забезпечення потенційних інвесторів якісним інформаційним супроводом для прийняття стратегічних управлінських рішень. Сучасним інструментом комплексного передінвестиційного дослідження діяльності компанії є аудиторська послуга «дью дилідженс» (з англ. due diligence – належна сумлінність). Відсутність стандартизації та правова нерегульованість дью дилідженс обумовила потребу вдосконалення методичного інструментарію цієї послуги. Виходячи з цього, доцільним є застосування сучасних методів аналізу та контролю, які дозволять не лише оцінювати ризики, але й проводити превентивні заходи щодо їх мінімізації. Мета статті полягає в обґрунтуванні змістового наповнення «дью дилідженс» і вдосконаленні методичного інструментарію шляхом надання рекомендацій щодо використання методів аналізу та контролю. Інформаційною основою даного дослідження є нормативно-правові акти України з питань аудиту та бухгалтерського обліку, наукові публікації вчених. У статті застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: індукції, дедукції, аналізу, синтезу, горизонтального аналізу, порівняння та інші. Дью дилідженс – як процес комплексного передінвестиційного дослідження – є вирішальним елементом для успішного управління ризиками та досягнення позитивних результатів від укладання угоди. Досліджено динаміку M&A угод за останні десятиліття у світі, а також структуру найбільших контрактів в Україні протягом останнього року. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення методичного забезпечення проведення основних видів дью дилідженс на основі використання методів аналізу та контролю.

Ключові слова: дью дилідженс, аудиторські послуги, угоди M&A, інвестиції, методи аналізу, методи контролю.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 12.

Копотієнко Тетяна Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту, Державний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: kopotienko_tania@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6107-9937>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1590859>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58797876800>

Павлов Владислав Владиславович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, фінансів та бізнес-адміністрування, Міжнародний європейський університет (просп. Академіка Глушкова, 42, Київ, 03187, Україна)

E-mail: pavlovvt@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7120-0876>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/J-3572-2016>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58253908900>

Ширченко Богдана Сергіївна – студентка, Державний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: b.shyrchenko_ffo_6_21_b_d@knu.edu.ua

Лусий Віталій Іванович – студент, Державний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: V.Lysyy_FFO_6_21_B_d@knu.edu.ua

UDC 657.6:005.52

JEL: G34; M40; M42; O22

Kopotienko T. Yu., Pavlov V. V., Shyrchenko B. S., Lysyi V. I. Use of Analysis and Control Methods in Due Diligence

Intensification of market processes in the part of attracting foreign investment, conducting mergers and acquisitions (M&A), restructuring of enterprises and expansion of their activities determines the importance of providing potential investors with high-quality information support for making strategic managerial decisions. A contemporary instrument for a comprehensive due diligence of the company's activities is the audit service of «due diligence». The absent standardization and the lack of legal regulation of due diligence necessitated the improvement of the methodological instruments of this service. Based on this, it is expedient to use modern methods of analysis and control, which will allow not only to assess risks, but also to take preventive measures to minimize them. The aim of the article is to substantiate the content of «due diligence» and improve the methodological instruments by providing recommendations on the use of methods of analysis and control. The information basis of the present research is the normative legal acts of Ukraine on audit and accounting, scientific publications of scholars. The article applies general scientific and special research methods: induction, deduction, analysis, synthesis, horizontal analysis, comparison, and others. Due diligence – as a process of comprehensive preinvestment study – is a crucial element for successful risk management and achieving positive results from concluding an agreement. The dynamics of M&A transactions over the past decades in the world, as well as the structure of the largest contracts in Ukraine over the past year, are researched. Proposals for improving the methodological support for conducting the main types of due diligence based on the use of methods of analysis and control have been developed.

Keywords: due diligence, audit services, M&A transactions, investments, methods of analysis, methods of control.

Fig.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 12.

Kopotienko Tetiana Yu. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Analysis and Audit, State University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: kopotienko_tania@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6107-9937>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1590859>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58797876800>

Pavlov Vladyslav V. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Management, Finance and Business Administration, International European University (42 Akademika Hlushkova Ave., Kyiv, 03187, Ukraine)

E-mail: pavlovvt@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7120-0876>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/J-3572-2016>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58253908900>

Shyrchenko Bohdana S. – Student, State University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: b.shyrchenko_ffo_6_21_b_d@knu.edu.ua

Lysyi Vitalii I. – Student, State University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: V.Lysyy_FFO_6_21_B_d@knu.edu.ua

Посилення глобалізаційних тенденцій у фінансово-економічній сфері, що супроводжується динамічними змінами бізнес-середовища, стимулює ділову активність суб'єктів господарювання та спонукає до пошуку нових ефективних форм організації економічної діяльності. Активізація ринкових процесів у частині залучення іноземних інвестицій, проведення угод злиття та поглинання бізнесу (M&A), реструктуризації підприємств і розширення їхньої діяльності

обумовлює важливість забезпечення потенційних інвесторів якісним інформаційним супроводом для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Дієвим інструментом комплексного пере-дінвестиційного аналізу діяльності компанії є аудиторська послуга «дью дилідженс» (з англ. *due diligence* – належна сумлінність). На відміну від зарубіжної практики в нашій державі дью дилідженс є нерегульованим на законодавчому рівні, а тому залишається значною мірою креативною послу-

гою. Організаційні та методичні розробки аудиторських фірм щодо проведення дью дилідженс є певним ноу-хау, що дозволяє компаніям отримувати конкурентні переваги. Відсутність стандартизації та правова неврегульованість дью дилідженс обумовила потребу вдосконалення методичного інструментарію цієї аудиторської послуги. Виходячи з цього доцільним є застосування в процесі дью дилідженс сучасних методів аналізу та контролю, що дозволить не лише оцінювати ризики, але й проводити превентивні заходи щодо їх мінімізації.

Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних учених з проблематики проведення дью дилідженс можна назвати праці Дж. Боуера, Д. Вангеріна, Р. Каплана, Дж. Кемпа, Дж. Ф. Гребі, О. Лажу, П. Говсона, Ч. М. Ельсона та ін. Поміж вітчизняних науковців дослідженню дью дилідженс приділяли увагу С. Головацька, А. Курак, Л. Гуцаленко, Н. Кармазіна, В. Лиховчук, Б. Мельничук, І. Назаренко, А. Орехова та інші. Зокрема, сутнісні характеристики дью дилідженс висвітлено в роботах Л. Гуцаленко [6], І. Назаренко, А. Орехової [7]. Значення дью дилідженс в управлінні ризиками розкривають С. Головацька, А. Курак [4]. Переваги проведення дью дилідженс для формування інформаційного супроводу угод злиття та поглинання, можливостей його використання при оцінюванні бізнес-ризиків в умовах дії воєнного стану розглядаються у праці В. Костінської [3].

Позитивно оцінюючи науковий доробок, відмітимо незавершеність методичного забезпечення дью дилідженс у частині дослідження можливостей використання методів аналізу та контролю для досягнення цілей дью дилідженс за окремими його видами.

Мета статті полягає в обґрунтуванні змістового наповнення дью дилідженс і вдосконаленні його методичного інструментарію шляхом надання рекомендацій щодо використання методів аналізу та контролю.

Інформаційною основою даного дослідження є нормативно-правові акти України з питань аудиту та бухгалтерського обліку, наукові публікації сучасних вчених. У статті застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: індукції, дедукції, аналізу, синтезу, горизонтального аналізу, порівняння, абстрагування, узагальнення та інші.

Задля ефективного ведення господарської діяльності компанії повинні забезпечувати внутрішніх і зовнішніх користувачів достовірною інформацією щодо своїх фінансових параметрів. Однією з форм контролю за діяльністю підприємства є аудит фінансової звітності, метою якого є об'єктивна оцінка аудитором відповідності

всіх суттєвих аспектів бухгалтерського обліку та фінансової звітності законодавчим вимогам [1]. Коли мова йде про процеси, що приводять до зміни капіталу підприємства, такі як реструктуризація (злиття та поглинання), залучення зовнішніх інвестицій, відкриття філій в інших регіонах, доцільним є застосування процедур дью дилідженс, який дає змогу найповніше оцінити фінансову ситуацію компанії та передбачити перспективи капіталовкладень.

Дью дилідженс (англ. – *due diligence*) є процесом всебічного дослідження суттєвих аспектів діяльності підприємства з метою оцінки різноманітних ризиків, пов'язаних з інвестуванням. На відміну від традиційного аудиту фінансової звітності особливістю дью дилідженс є орієнтація на майбутнє, на прогнозування, а не на підтвердження доконаного факту. Дью дилідженс проводиться ініціативно при прийнятті рішень про інвестування, а його результати є доступними лише для потенційного інвестора – замовника послуги. При здійсненні дью дилідженс проводиться досить глибокий і детальний аналіз, адже розглядається як фінансова, так і нефінансова інформація.

Зміст процесу дью дилідженс полягає у проведенні сукупності процедур, спрямованих на створення всебічного уявлення про потенційний об'єкт інвестування. Дью дилідженс включає в себе незалежну оцінку об'єкта інвестування, аналіз інвестиційних ризиків, детальне дослідження діяльності підприємства, аналіз його фінансового стану та позиції на ринку [4].

Слід відмітити, що на сьогодні не існує одностайної думки щодо виокремлення видів дью дилідженс. Так, автори праці [7] у своїх дослідженнях розглядають такі види дью дилідженс:

- ✦ *правовий* (перевірка легітимності діяльності підприємства);
- ✦ *фінансовий* (дослідження ресурсів підприємства та джерел їх фінансування, інших ключових фінансових показників підприємства);
- ✦ *податковий* (перевірка правильності нарахування та сплати податків, пошук шляхів оптимізації податкового навантаження підприємства);
- ✦ *технічний* (огляд і перевірка технічної документації компанії);
- ✦ *маркетинговий* (аналіз позицій підприємства на галузевому ринку, дослідження джерел розподілу та збуту продукції);
- ✦ *екологічний* (оцінка впливу діяльності підприємства на довкілля) та ін.

На *рис. 1* наведено основні види дью дилідженс, згруповані відповідно до підходу Deloitte [8].

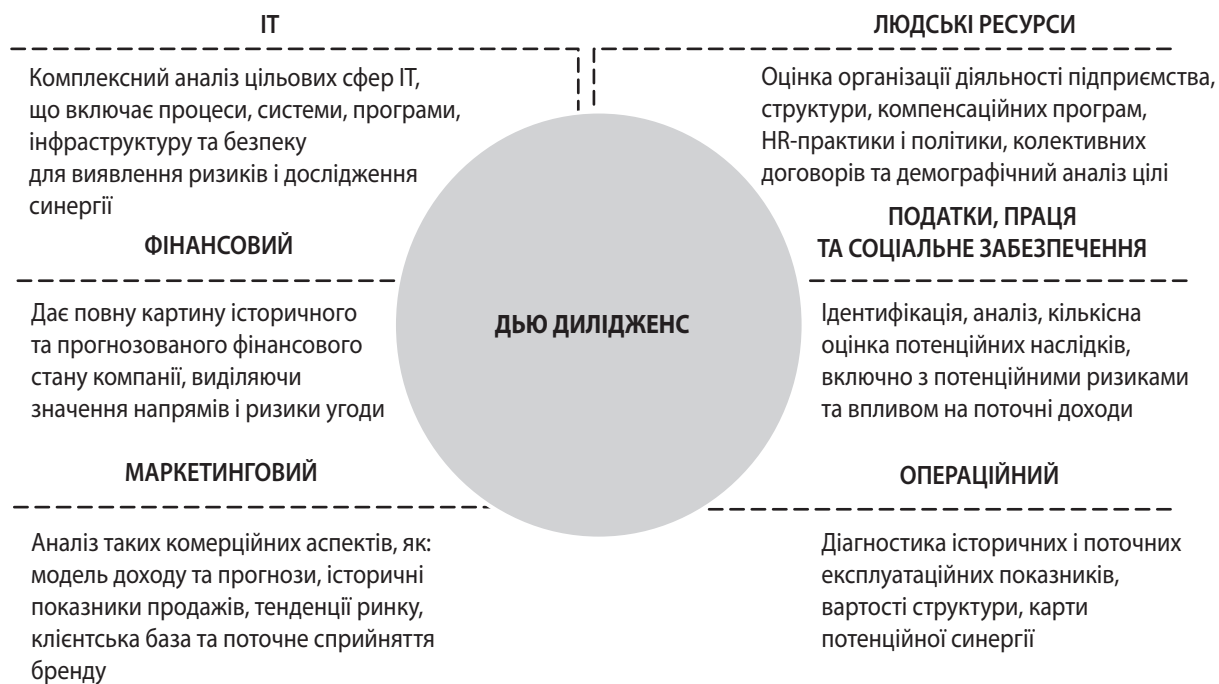

Рис. 1. Види дью дилідженс, згруповані відповідно до підходу Deloitte [8]

Як бачимо, поділ дью дилідженс на види здійснюють залежно від об'єктів дослідження: фінансовий, операційний, маркетинговий тощо.

Найпоширенішим випадком застосування дью дилідженс є проведення угод злиття або поглинання. Дью дилідженс є важливим інструментом для забезпечення успішного проведення угод М&А, оскільки дозволяє покупцеві зрозуміти всі аспекти потенційної угоди та зменшити ризики, пов'язані з нею.

Відповідно до НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» об'єднання підприємств та/або їх господарських сфер є процесом об'єднання окремих підприємств або галузей їх діяльності в одну організацію з метою отримання прибутку, зменшення витрат або досягнення економічних переваг іншими методами [2]. Під злиттям розуміють процес об'єднання суб'єктів господарювання, що приводить до утворення єдиної економічної одиниці. Поглинання компанії є процесом, при якому одна компанія набуває контроль над іншою, отримуючи право керувати нею та володіти нею повною мірою, що відбувається зазвичай шляхом придбання значної частки акцій компанії [3].

З 2000 р. у світі було оголошено понад 790 000 транзакцій на загальну суму понад 57 трлн дол. США. Ці транзакції включають різноманітні угоди, такі як злиття, придбання компаній, інвестиції та інші фінансові операції. Такий обсяг угод свідчить про активний розвиток світового ринку та бізнес-ак-

тивності протягом цього періоду. У 2023 р. кількість угод складала 39 603 транзакції, скоротившись тим самим на 21% порівняно з попереднім роком, а їх вартість зменшилась на 26,3% до 2,495 трлн дол. (рис. 2).

Відповідно до даних S&P Global Market Intelligence, у 2023 р. спостерігався повільний розвиток активності щодо здійснення угод М&А через складнощі, які виникають у господарському середовищі та перешкоджають укладанню великих транзакцій. Зниження кількості укладених угод М&А свідчить про те, що покупці стають обережнішими та уникають ризиків, пов'язаних з більш складними угодами. Вони також витрачають більше часу на ретельний аналіз через посилення регуляторного нагляду [10].

Через воєнний стан у нашій державі українські підприємства зіткнулися з низькою привабливістю для інвесторів, а тому розглядають процеси злиття та поглинання на ринку інколи єдиним можливим способом підвищити свою конкурентоспроможність. Це дозволяє їм збільшити капіталізацію, зменшити ризики ведення бізнесу та досягти нових висот в умовах несприятливої економічної ситуації. Згідно з даними інвестиційного медіавидання InVenture за 2023 р. в Україні було здійснено понад 90 угод злиття та поглинання (М&А) на загальну суму понад 1,7 млрд дол. США. Найбільша частка угод – 56,5% – припала на сектор ІТ і телекомунікацій (табл. 1).

Наймасштабнішими були договори на суму 525 млн дол. США – поглинання Lifecell французь-

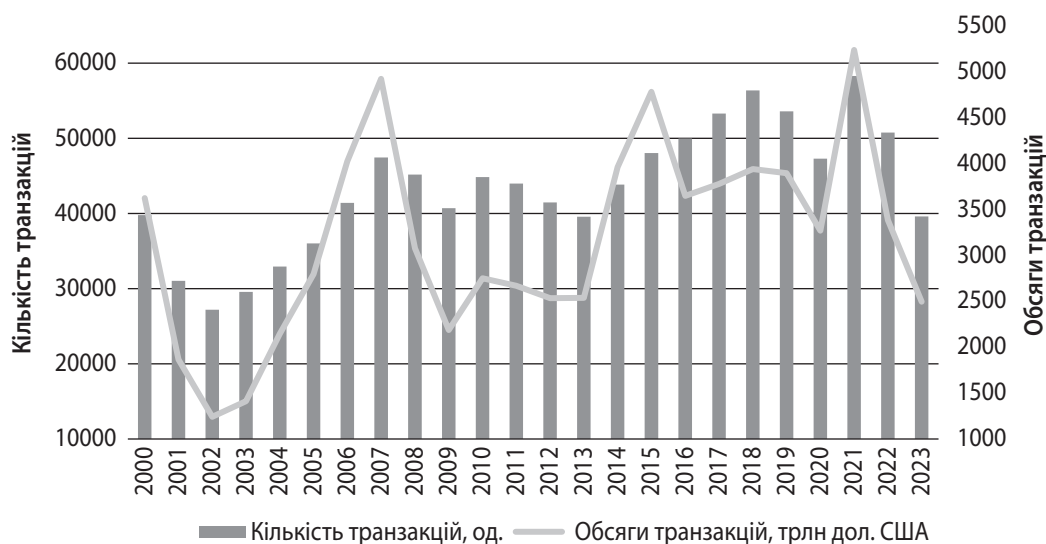

Рис. 2. Злиття та поглинання підприємств у світі, 2000–2023 рр.

Джерело: авторська розробка на основі [9].

Таблиця 1

Найбільші угоди M&A в Україні у 2023 р.

Галузь	Об'єкт поглинання	Підприємства – учасники угод M&A	Сума угоди (млн дол. США)
Будівництво та нерухомість	ПрАТ «Завод «Кузня на Рибальському»	Agimant Limited / TAC (Сергій Тігірко) – Concorde Capital (Ігор Мазепа)	300,0
	БЦ «Парус» (ТОВ «Парус Холдинг»)	Вадим Столар – ТОВ «Ола Файн» (Макс Кріппа)	170,0
ІТ і телекомунікації	Dmarket	Влад Панченко, Олександр Кохановський, Тамара Сланова – Mythical Games	100,0
	lifecell (ТОВ «Лайфселл», ТОВ «Глобал Білги», ТОВ «Укртауер»)	Turkcell – NJJ Capital	525,0
Сільське господарство	Kernel	Міноритарні акціонери (Lind Value, Kopernik Global Investors LLC, OFE PZU та ін. – Namsen Limited (Андрій Веревський)	136,0

Джерело: згруповано на основі [9].

кою NJJ Capital; на суму 300 млн дол. США – поглинання ПрАТ «Завод «Кузня на Рибальському» українською інвестиційною компанією Concorde Capital; на суму 170 млн дол. США – поглинання БЦ «Парус» суб'єктом ТОВ «Ола Файн» та інші.

Реалізація дью дилідженс на підприємстві є складним і тривалим процесом, який включає в себе декілька стадій.

На підготовчій стадії проводяться переговори між інвестором та аудиторською чи консалтинговою компанією, експерти якої проводитимуть дью дилідженс. У межах цієї стадії обґрунтовуються цілі, потреби та загальна стратегія інвестора. Внаслідок цих переговорів укладається попередній

договір між інвестором та аудиторською компанією, де визначаються умови для укладання основного договору щодо проведення дью дилідженс. Далі проводиться збір необхідної ресурсної бази, яка стосується неконфіденційної інформації про підприємство, є загальнодоступною в різних джерелах (наприклад, аналіз ринку, фінансової звітності компанії тощо).

Після цього інвестор погоджує наміри щодо проведення дью дилідженс з керівництвом цільової компанії. Група експертів створює опитувальний лист, що спрямовується до цільового підприємства з метою розуміння того, чи буде в подальшому отримано необхідну фінансову та нефінансову інформацію, на основі якої буде проводитися до-

слідження. Робоча група експертів проводить попередній аналіз доступної фінансової та нефінансової інформації про підприємство та оцінює загальний його стан. Основні аспекти надання послуги дью дилідженс визначаються в основному договорі, який укладається після переговорів між робочою групою, інвестором і цільовою компанією.

Важливим завданням є формування робочою групою експертів зведеного плану, у якому визначаються склад виконавців, терміни та напрями проведення дью дилідженс. На основі цього плану конкретизуються завдання та процедури дослідження. Крім того, розробляються плани проведення різних видів дью дилідженс: бухгалтерського, операційного, фінансового тощо.

У межах методичної стадії безпосередньо реалізується методика дью дилідженс. Також проводиться обмін конфіденційною інформацією про цільову компанію, ретельно перевіряються документи, відбуваються співбесіди та оцінюється фінансовий стан підприємства. При цьому законодавством не встановлено конкретної методики проведення дью дилідженс.

Методика є сукупністю методів дослідження, які використовуються у визначенні кількості та послідовності для досягнення поставлених цілей. З огляду на змістову характеристику дью дилідженс можна вважати, що його методика переважно ґрунтується на застосуванні методів контролю та аналізу. На нашу думку, здійснення дью дилідженс включає застосування загальнонаукових методів дослідження, економікологічних та економіко-математичних методів економічного аналізу, а також органолептичних, розрахунково-аналітичних, документальних та інших методів контролю.

Пропозиції щодо застосування методів контролю та аналізу при проведенні дью дилідженс відповідно до його видів відображено в *табл. 2*. Наведена інформація також враховує авторський підхід щодо класифікації дью дилідженс на види залежно від об'єктів дослідження.

Методи контролю застосовуються при здійсненні тих видів дью дилідженс, які передбачають виконання завдань з надання впевненості: підтвердження достовірності фінансових звітів та інших даних.

Документальні методи контролю включають формальну, арифметичну, нормативно-правову та зустрічну перевірки, взаємний контроль, контрольне порівняння, відновлення кількісно-сумового обліку, хронологічну перевірку. Ці методи дозволяють отримати докази з найвищим рівнем надійності.

Формальна перевірка передбачає перевірку документа на наявність обов'язкових реквізитів та достовірність здійснених у документі виправлень.

Арифметична перевірка покликана виявити випадкові чи навмисні перекручення в числових величинах, підрахунках.

Нормативно-правова перевірка передбачає оцінку відповідності певної господарської операції чи документів відповідним вимогам законодавства.

Взаємна перевірка передбачає дослідження параметрів (наприклад, сум) двох різних за формою документів, які стосуються однієї і тієї ж операції.

Зустрічна звірка є перевіркою однакових за формою і змістом документів, які складаються в кількох примірниках (наприклад, договір на надання послуг).

Контрольне порівняння є звірянням кількісної інформації про рух однорідних активів за міжінвентаризаційний період.

Застосування методів аналізу є доцільним щодо завдань, які включають розрахунок фінансових коефіцієнтів, оцінку їх динаміки, структури, виявлення взаємозв'язків між фінансовими параметрами, побудову трендів та прогнозів.

Аналіз, синтез, індукція та дедукція є класичними методами теорії наукового пізнання, які можна застосовувати для досягнення цілей дью дилідженс. З переліку евристичних методів доцільним є застосування методів мозкового штурму, анкетування та аналогій. Для дослідження структури та динаміки фінансових показників цільової компанії слід використовувати методи загального аналізу (порівняння, групування, середніх величин, балансового зв'язку, графічний). Методи детермінованого факторного аналізу дозволяють побудувати факторну модель з прямими зв'язками та оцінити вплив зміни фінансових і нефінансових факторів на досліджуваний показник. Економіко-математичні методи включають у себе методи економічної кібернетики, математичного програмування, дослідження операцій тощо та можуть бути корисними при дослідженні інформаційних систем суб'єкта господарювання.

Застосування методів аналізу та контролю дозволяє здійснити збір документальних та інших доказів, на основі яких ідентифікуються потенційні ризики, проводиться їх оцінювання та розробляються заходи з їх мінімізації.

Завершальна стадія дью дилідженс передбачає підготовку звітів за кожним напрямком дослідження. Ці звіти використовуються для створення комплексного звіту з дью дилідженс. Після того, як інформація та документи зібрані та досліджені, про-

Застосування методів контролю та аналізу при проведенні дью дилідженс

№ з/п	Види дью дилідженс	Методи контролю	Методи аналізу
1	Дью дилідженс легітимності діяльності суб'єкта господарювання	Документальні методи контролю, слідчо-юридичне обґрунтування, нормативно-правова перевірка	Методи теорії пізнання
2	Дью дилідженс фінансової звітності та звітності спеціального призначення	Розрахунково-аналітичні методи, документальний контроль, перевірка, спостереження, запит і підтвердження, підрахунок	Методи загального аналізу, методи детермінованого факторного аналізу
3	Дью дилідженс фінансового стану та грошових потоків суб'єкта господарювання	Розрахунково-аналітичні методи, вибіркові та суцільні спостереження, дослідження документів	Методи детермінованого факторного аналізу, методи загального аналізу, економіко-математичні методи
4	Дью дилідженс оподаткування суб'єкта господарювання	Нормативно-правова перевірка, документування результатів проміжного контролю, камеральні перевірки	Методи детермінованого факторного аналізу, методи комплексної оцінки
5	Дью дилідженс операційної діяльності суб'єкта господарювання	Розрахунково-аналітичні методи контролю, контрольні заміри робіт, групування недоліків, систематизоване групування	Методи теорії пізнання, евристичні методи, методи загального аналізу, методи детермінованого факторного аналізу, методи дослідження операцій
6	Дью дилідженс технічної документації суб'єкта господарювання	Технологічний контроль, експертизи різних рівнів, експерименти, групування недоліків	Методи дослідження операцій, порівняння та групування
7	Дью дилідженс маркетингової діяльності суб'єкта господарювання	Аналогія, моделювання, статистичні розрахунки, експерименти, вибіркові та суцільні спостереження	Евристичні методи, методи загального аналізу
8	Дью дилідженс дотримання екологічного законодавства суб'єктом господарювання	Загальнонаукові прийоми, технологічний та хіміко-технологічний контроль, екологічні експертизи	Методи порівняння, групування, середніх величин та індексів, методи комплексної оцінки, загальнонаукові методи
9	Дью дилідженс функціонування інформаційних систем суб'єкта господарювання	Інформаційне моделювання, технологічний контроль	Методи економічної кібернетики, методи математичного програмування

Джерело: авторська розробка.

водиться зустріч робочої групи з інвестором, щоб поділитися своїми висновками. Ознайомившись з експертними звітами, інвестор приймає рішення щодо доцільності проведення майбутньої угоди.

До основних проблем, які дозволяє виявити дью дилідженс шляхом використання методів контролю та аналізу, можна віднести такі, що пов'язані з: документацією цільового підприємства; достовірністю інформаційної бази; неналежним технічним станом активів; невідповідністю нормам чинного законодавства, зокрема оцінкою

податкових зобов'язань. Одним із завдань дью дилідженс також є виявлення позабалансових зобов'язань суб'єкта господарювання та пошук шляхів виправлення знайдених недоліків [12].

Задля проведення якісного дью дилідженс варто забезпечувати умови, які дозволять максимізувати ефект і глибину дослідження. Насамперед, реалізація дью дилідженс повинна супроводжуватися використанням професійних технічних засобів. Особи, які є відповідальними за проведення дью дилідженс, зобов'язані забезпечувати надій-

ність і достовірність підготовлених звітів шляхом дотримання етичних і професійних норм.

Відповідно до статті 8 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» дані особи повинні дотримуватися етичної професійної поведінки, що ґрунтується на суспільних інтересах, загальних нормах моралі, принципах незалежності, конфіденційності, об'єктивності та професійної таємниці [1]. Здійснення ефективного аналізу передбачає дотримання також інших принципів: ефективності, доцільності, комплексності, системності тощо.

Важливим елементом якісного дью дилідженс є належне дотримання всіх зобов'язань, визначених у договорі. При забезпеченні виконання договору обома сторонами зменшується ймовірність виникнення таких ризиків, як порушення конфіденційності, недотримання встановлених термінів, неповний доступ до внутрішньої інформації, її недостовірність та інші.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження встановлено, що дью дилідженс є важливим елементом ризик-менеджменту інвестора при прийнятті рішень, пов'язаних з капіталовкладеннями в цільове підприємство, операціями злиття та поглинання (M&A) тощо. Проведення дью дилідженс сприяє зменшенню можливих ризиків, пов'язаних з фінансовими, правовими, екологічними, технічними та репутаційними аспектами укладення угод. Процес дью дилідженс доцільно поділяти на стадії: підготовчу, методичну та завершальну.

Окрему увагу в дослідженні було приділено методичній стадії шляхом розробки пропозицій щодо використання методів контролю та аналізу за видами дью дилідженс. Правильне використання цих інструментів дозволяє інвесторам отримати об'єктивну оцінку ситуації та прийняти обґрунтовані стратегічні рішення.

Упровадження ефективних процедур дью дилідженс допомагає здійснити якісне передінвестиційне дослідження. Дотримання умов укладених угод, а також послідовне та системне проведення дью дилідженс дозволяють максимізувати якість процедур і мінімізувати потенційні ризики. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
2. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандар-

- ту) бухгалтерського обліку 19» від 07.07.1999 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>
3. Костінська В. М. Дью дилідженс злиття та поглинання підприємств у воєнний час. *Молодий вчений*. 2023. № 2. С. 102–107. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-2-114-20>
4. Головацька С. І., Курак А. І. Забезпечення майбутніх витрат і платежів у процесах «дью дилідженс» та управління ризиками підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 394–398. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-394-398>
5. Даценко Г. В. Управління ризиками при проведенні внутрішнього аудиту на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.1.5>
6. Гуцаленко Л. В. Дью дилідженс – гарант успішності інвестиційного проекту в бізнес-сфері. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 7. С. 20–31. URL: <http://surl.li/tmznq>
7. Назаренко І. М., Орехова А. І. «Дью дилідженс»: сутність, призначення та послідовність проведення. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2011. Вип. 20. Ч. 1. С. 360–366. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/22fc8c93-c80c-4275-b7e1-612ad6f8f7c7/content>
8. Компанія «Делойт» в Україні. Deloitte. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk.html>
9. Угоди злиття та поглинання M&A в Україні. InVenture. 10.01.2024. URL: <https://inventure.com.ua/uk/tools/database/ugodi-zlittya-ta-poglinannya-manda-v-ukrayini>
10. Global M&A Activity Will Slow in 2023. Beinsure. URL: <https://beinsure.com/2023-ma-activity-slows/>
11. M&A statistics by industries. IMAA (Institute for Mergers, Acquisitions, and Alliances). URL: <https://imaa-institute.org/mergers-and-acquisitions-statistics/ma-statistics-by-industries/>
12. Due Diligence як важливий етап угоди. EBA (European Business Association). 03.03.2023. URL: <https://eba.com.ua/due-diligence-yak-vazhlyvyj-etap-ugody/>

REFERENCES

- “Due Diligence iak vazhlyvyi etap uhody” [Due Diligence as an Important Stage of the Deal]. *EBA (European Business Association)*. March 03, 2023. <https://eba.com.ua/due-diligence-yak-vazhlyvyj-etap-ugody/>
- Datsenko, H. V. “Upravlinnia ryzykamy pry provedenni vnutrishnyoho audytu na pidpriemstvi” [Risk Management in Internal Audit at the Enterprise]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 1 (2021): 5-10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.1.5>

"Global M&A Activity Will Slow in 2023". *Beinsure*. <https://beinsure.com/2023-ma-activity-slows/>

Holovatska, S. I., and Kurak, A. I. "Zabezpechennia maibut-nikh vytrat i platezhiv u protsesakh «diu dilidzhens» ta upravlinnia ryzykamy pidpriemstva" [Provision of Future Expenses and Payments in the Processes of «Due Diligence» and of Risks Management of Enterprise]. *Biznes Inform*, no. 3 (2019): 394-398. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-394-398>

Hutsalenko, L. V. "Diu dilidzhens - harant uspishnosti investytsiinoho proektu v biznes-sferi" [Due Diligence Is a Guarantor of the Success of an Investment Project in the Business Sphere]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*. 2017. <http://surl.li/tmznq>

"Kompaniia «Deloit» v Ukraini" ["Deloitte" Company in Ukraine]. *Deloitte*. <https://www2.deloitte.com/ua/uk.html>

Kostinska, V. M. "Diu dilidzhens zlyttia ta pohlynannia pidpriemstv u voiennyi chas" [Due Diligence of Mergers and Acquisitions in Wartime]. *Molody vchenyi*, no. 2 (2023): 102-107. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-2-114-20>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

"M&A statistics by industries". *IMAA (Institute for Mergers, Acquisitions, and Alliances)*. <https://imaa-institute.org/mergers-and-acquisitions-statistics/ma-statistics-by-industries/>

Nazarenko, I. M., and Oriekhova, A. I. "«Diu dilidzhens»: sutnist, pryznachennia ta poslidovnist provedennia" ["«Due diligence»: Essence, Appointment and Sequence of Realization]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Serii «Ekonomichni nauky»*, iss. 20, oart 1 (2011): 360-366. <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/22fc8c93-c80c-4275-b7e1-612ad6f8f7c7/content>

"Uhody zlyttia ta pohlynannia M&A v Ukraini" [M&A Merger and Acquisition Agreements in Ukraine]. *InVenture*. January 10, 2024. <https://inventure.com.ua/uk/tools/database/ugodi-zlittya-ta-poglinannya-manda-v-ukrayini>

УДК 338:5
JEL: G29; M41; O17; O30
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-5-251-257>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПОСЛУГ КОНСАЛТИНГОВИХ КОМПАНІЙ

©2024 ЛИТВИНЧУК Д. П.

УДК 338:5
JEL: G29; M41; O17; O30

Литвинчук Д. П. Особливості формування собівартості послуг консалтингових компаній

Останнім часом, з урахуванням нестабільності світової економіки, можна констатувати постійне зростання глобального попиту на консалтингові послуги як у країнах Європейського Союзу, так і в Україні. Економіка України сьогодні знаходиться в надзвичайно складній ситуації через вторгнення РФ, однак при цьому формуються неповторні можливості для здійснення облікових трансформацій підприємств за допомогою якісного консультування, що сприяє наближенню національного бізнесу до міжнародних стандартів. Метою дослідження є визначення особливостей надання консалтингових послуг як об'єкта обліку та формування їх собівартості. Сьогодні консалтингова індустрія охоплює широкий спектр послуг, орієнтованих на різні бізнес-процеси замовників, створюючи при цьому єдиний тип бізнесу, основою якого є інтелектуальний капітал. Консалтинг здебільшого функціонує в сегменті B2B, де поведінка споживачів визначається специфікою промислового ринку та тенденціями розвитку галузі. Основна риса консалтингового ринку полягає в унікальності консалтингової послуги як інтелектуального продукту, що залишається в розпорядженні клієнта після завершення співпраці, і який доцільно розглядати як нематеріальний актив. Обов'язком надавачів консалтингових послуг є формування собівартості цих послуг. Проте відсутність галузевих рекомендацій та методичних вказівок ускладнює процес калькулювання собівартості консалтингових послуг. Вказано на необхідність розробки чіткого, уніфікованого та нормативно затвердженого стандарту, що дозволить значно спростити облікові процедури та підвищити якість і точність відповідних розрахунків. Здійснено короткий опис структури виробничої собівартості консалтингових послуг і розглянуто витрати, які найбільше впливають на формування вартості даних послуг. Визначено, що війна в Україні спричинила зростання собівартості консалтингових послуг.

Ключові слова: консалтингові послуги, виробнича собівартість, управління, калькулювання витрат, облік.

Рис.: 1. **Бібл.:** 19.

Литвинчук Дмитро Петрович – аспірант, Державний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: d.lytvynchuk@knu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9123-088X>